

SUCCULENTA

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDS-BELGISCHE VERENIGING VAN LIEFHEBBERS
VAN CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

foto: Buining

onderschrift zie bladzijde 137

Van maand tot maand

Het zaad-seizoen 1967 is al weer een tijdje ten einde; de oogst van 1966 is verkocht en, naar ik aanneem, gezaaid. Het Clichéfonds heeft aan dat verkopen braaf meegedaan: er zijn ruim 6000 pakjes zaad naar bijna 300 liefhebbers gegaan en er is reeds f 1.500,— aan de penningmeester van onze vereniging overgemaakt ten bate van het genoemde fonds.

Nu is dat spekken van de fondspot natuurlijk een belangrijke zaak, maar belangrijker is, dat zoveel liefhebbers hun collectie hebben trachten uit te breiden met de aangeboden soorten. Vermoedelijk zullen niet alle zaden zijn opgekomen, maar uit het feit, dat we geen enkele klacht hebben gehoord, meen ik wel te mogen opmaken, dat het zaaien redelijk resultaat heeft gehad. Dat is het meest verheugende feit. Nog verheugender zou zijn, wanneer enkele liefhebbers eens iets over hun resultaten wilden schrijven. De rubriek „De lezers schrijven” is daar prima voor geschikt.

Intussen zijn de werkzaamheden voor het volgende zaad-seizoen al in volle gang. De bloei van vele cactussen en andere succulenten is al een tijdje afgelopen en vele planten zitten vol vruchten. Het is dus thans tijd zaad te verzamelen. De beheerder van het Clichéfonds de heer W. Ruysch zal gaarne zaad in ontvangst nemen; hoe vroeger hoe beter, want dan heeft hij ook bijtijds de lijst van namen klaar, die in het december-nummer zal worden afgedrukt.

Een woord van dank aan de verzorgers van zaden de heer Ruysch en zijn ijverige echtgenote, alsmede de heer E. Peters te Wageningen en verscheidene andere leden van de afdeling Arnhem is hier zeker op zijn plaats.

B.

Notocactus caespitosus (Speg.) Bckbg

A. F. H. BUINING

Echinocactus caespitosus Speg. in Cact. Plat. Tent. 1905:495.

Frailea caespitosa (Speg.) Br. et R., The Cact. 3:211 (1922).

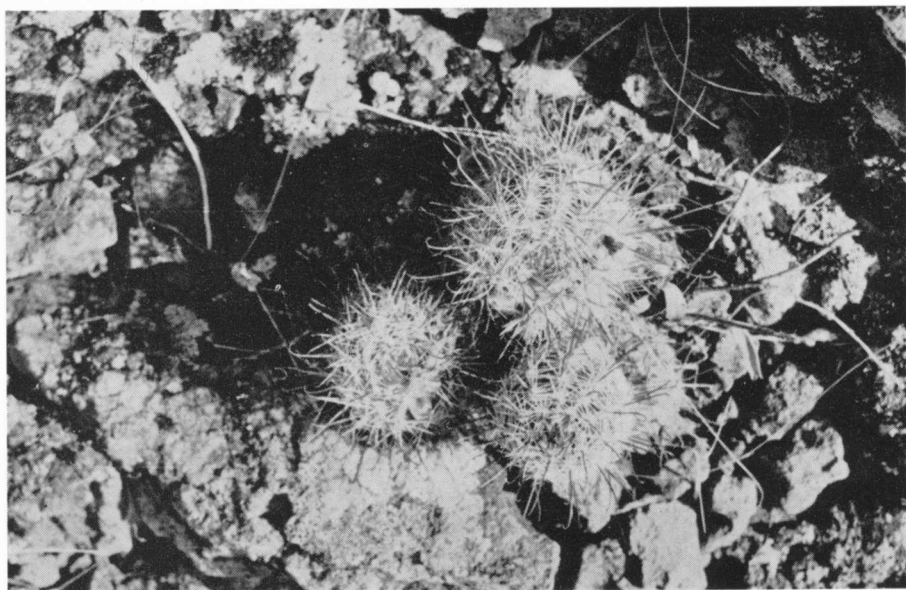
Notocactus caespitosus (Speg.) Bchbg., Kaktus ABC 253 (1935).

Notocactus minimus Fric et Kreuz. ex Buining in Succulenta 1940: 86-90.

De bovenvermelde beschrijving van Spegazzini luidt vertaald als volgt:

Zodenvormend met 10-40 hoofdjes. Afzonderlijke hoofdjes 4-7½ cm hoog en 1½-4½ cm in doorsnede. Ribben 11-12, zeer stomp, nauwelijks gekerfd; areolen weinig diep liggend, 3-4 mm van elkaar; dorens borstelig; randdorens 9-11, aangedrukt, geelachtig wit, 3-6 mm lang; middendorens 1-4, iets langer en donkerder, speciaal de onderste opwaarts gericht en rood. Bloemen komen vrijwel uit de top, 3½-4 cm lang, dicht viltig behaard en geschubd en met zwarte, stijve borstels bezet; bloembladen zwavelgeel; stijl met 7 zwart violette stempels. Gelijkt zeer veel op *N. concinnus*. Op dorre bergachtige plaatsen in Montevideo.

In zijn bewerking van de flora van Uruguay „Flora Uruguayana” deel II van 1902 vermeldt Arechavaleta bovengenoemde plant niet. Zij was toen kennelijk nog niet bekend. Wel echter *Echinocactus apricus* Arech. 1902:205,

Notocactus caespitosus (Speg.) Bckbg bij Tacuarembó

Foto: Buining

waarvan als vindplaats vermeld wordt Sunta de la Ballena in de omgeving van Maldonado, ten oosten van de stad Montevideo; deze heeft met onze soort weinig te maken, alhoewel later o.a. door C. Osten in „Notas sobre Cactaceas” van 1941 *Echinocactus apricus* synoniem gesteld wordt met *Echinocactus caespitosus*.

De vergelijking van *E. caespitosus* met *E. concinnus* Monv. en ook *E. apricus* met *E. concinnus* gaat voor *E. caespitosus* zeker niet op. Zowel *E. apricus* als *E. concinnus* zijn typische vlakke planten, terwijl *E. caespitosus* altijd iets langwerpiger groeit.

Als wij de afbeelding van *E. apricus* op pagina 206 bij Arechavaleta bekijken, dan valt de spruitvorming op. De uitstoeling van de plant is geheel anders dan bij *E. caespitosus*. Bij de eerste is kennelijk de spruitvorming ontstaan door beschadiging van de groeitop, van daar ook de geringe doorsnede van de afzonderlijke hoofdjes van 3-4 cm.

De afbeelding van *Echinocactus caespitosus* Speg. = *Echinocactus apricus* Arech. volgens Osten, in zijn bovenvermeld werk nr. XXV Herb. Osten 16.838, heeft niets te maken met *E. caespitosus* Speg., aangezien over het hoofd is gezien, dat naar de beschrijving van Spegazzini deze plant langer dan breed is, terwijl de bloembeschrijving evenmin klopt.

De vergelijking van *Echinocactus caespitosus* Speg. met *Echinocactus apricus* Arech. en met *Echinocactus concinnus* Monv. gaat dus geenszins op. Op de beide laatste planten hoop ik te zijner tijd terug te komen.

Wij komen thans aan *Notocactus minimus* Fric. et Kreuz. ex Buining.

Notocactus caespitosus (Speg.) Bckbg f. *crystata* bij Tacuarembó

Foto: Buining

Deze plant werd in 1931 in 2 exemplaren door Fric ontvangen van W. Kolischer tussen een zending *Frailea*. In deze tijd had Fric ook contact met de verzamelaar F. C. Mueller-Melchers, Estacion Atlantida in Uruguay. Aangenomen mag worden, dat Kolischer en Mueller Melchers contact met elkaar hadden (het aantal personen, dat in Zuid Amerika cactussen verzamelt was en is nog steeds uiterst gering). Mueller Melchers, die inmiddels gestorven is, schreef mij 18 januari 1950: „*Frailea caespitosus* ist, glaube ich, keine *Frailea*, wenn es das ist was ich unter Namen kenne. Gelbe Blüte und rote Staubgefaesse und Stempel. Mit Hackenstacheln. Ich hatte viel davon aus der Cuchilla Negra im Norden Uruguays an der Brasil Grenze. Ist ein *Notocactus*”.

Tot zover Mueller Melchers.

De kleur van de meeldraden klopt niet met de ons bekende gegevens, maar het zal U duidelijk zijn, dat ik gewapend met deze gegevens hoopte deze veel omstreden en zeldzame plant op mijn reis naar Zuid Amerika weer te vinden.

Maar eerst nog iets anders. Van de kweker Harry Johnson uit Californië, ontving ik in 1951 een plantje onder de naam *Frailea caespitosa*.

Johnson had deze plant uit Uruguay ontvangen van Mueller Melchers. Het bleek typisch *Echinocactus caespitosus* Speg. te zijn.

Dr. Hilberath uit Wesseling in Duitsland kocht op mijn aanwijzing tijdens een bezoek aan Johnson dit plantje, zodat thans enige daarvan in onze verzamelingen voorkomen.

17 januari 1967 reden Leopold Horst en ik na veel formaliteiten over de grens van Brazilië naar Uruguay bij Livramento. Ons doel was in de eerste plaats de stad Tacuarembó. Deze stad ligt aan de voet van de Sierra de Haedo waarvan een aantal Cuchillas (Coxilhas in het Portugees) deel uitmaken. De Coxilha Negra ligt op de grens tussen Brazilië en Uruguay ten zuidwesten van Livramento.

Een van de in januari zeer weinige regendagen troffen wij juist op die dag, zodat we 's morgens 18 januari onmogelijk konden rijden op de modderige, onverharde wegen. Toen het omstreeks het middaguur opklaarde, gingen wij een gedeelte terug op de weg naar Livramento waar Horst een iets rotsachtig gedeelte had gezien in de golvende grasvlakten. Een Cuchilla is een heuvelreeks, hier en daar met een bergachtig karakter.

Inderdaad troffen wij op de genoemde plaats een bijzonder interessante *Notocactus* aan, waarover een volgende keer meer.

Nu is het zo gesteld in het enorm grote gebied van de Sierra de Haedo met zijn vele Cuchillas, dat men allereerst aantreft óf een *Notocactus mammulosus* óf een *Notocactus* uit het door Buxbaum opgestelde ondergeslacht *Malacocarpus*. Dikwijls treft men dan ook andere meer bijzondere soorten aan, zoals in het onderhavige geval. Dieper de heuvels ingaande vonden wij beide op een gegeven moment een groep kleine

planten, die direct te herkennen was als *Notocactus caespitosus* (Speg.) Beckbg. Welk een vreugde het is om een plant, die eigenlijk niet meer goed bekend was, weer te vinden, kunt U zich nauwelijks voorstellen. We troffen prachtige groepen aan, zowaar een cristaatvorm en, opvallend rondom een *Notocactus mammulosus*, een hele groep in verhouding kleine *Notocactus caespitosus*. Van een hybridisering tussen deze twee was geen sprake.

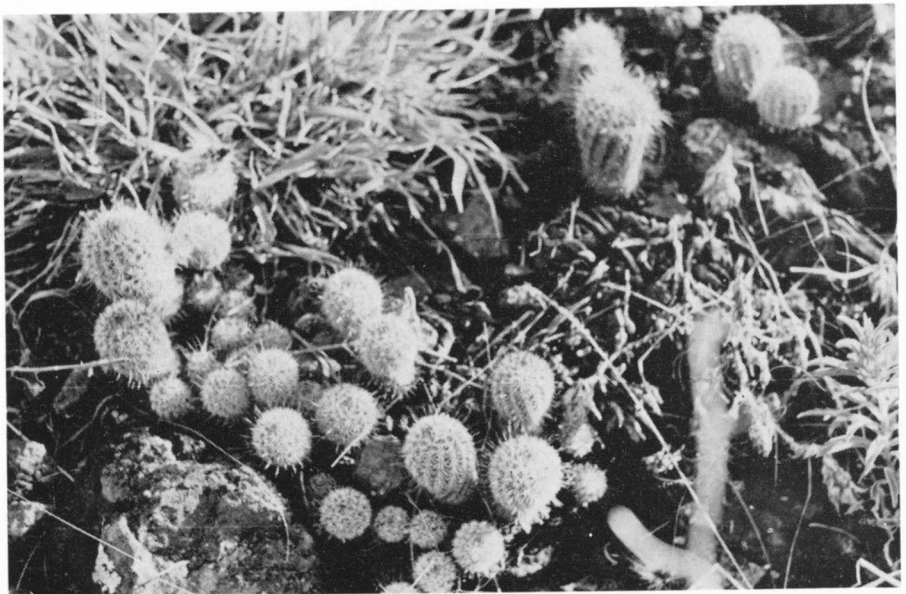
Opvallend waren hier de stralend witte randdorens en de rode, haakvormige middendorens.

Op onze verdere tocht de volgende dag naar de eigenlijke kern van de Sierra de Haeda van Tacuarembó richting Salto vonden we op een vrij hoge berg nog een groep *Notocactus caespitosus* met wat gelere randdorens en 2 middendorens. Opvallend was op beide plaatsen, dat oudere planten in de bloeizone een langere borstelige bedoorning ontwikkelen, die niet haakvormig is.

Gezien de aangetroffen variabiliteit van deze soort, lijdt het geen twijfel, dat *Notocactus minimus* Fric. et Kreuz. ex Buining identiek is met *Notocactus caespitosus* (Speg.) Beckbg.

Backeberg deelde *Echinocactus caespitosus* Speg. in bij *Notocactus*, alhoewel hij nimmer de echte *caespitosus* gezien had.

Deze soort groeit in een grondmengsel sterk gemengd met tuinturf (dus van laagveen) met heidepotselgrond, uitstekend op eigen wortels. Men zorge dus voor een pH. van niet meer dan 5 à 5½.

Notocactus caespitosus (Speg.) Beckbg op een berg langs de weg naar Salto Foto: Buining

Notocactus en aanverwanten

D. J. VAN VLIET

Bij mijn beschouwingen over de bloemen van de soorten van het geslacht *Notocactus* is gebleken dat deze bloemen in twee hoofdgroepen verdeeld kunnen worden. Dit waren de *trechtersvormige* en *klokvormige*. De eerstgenoemde groep is in eerder verschenen overzichten voldoende behandeld (*Succulenta* 5-10-1966). De laatstgenoemde groep is nog niet de revue gepasseerd. In onderstaand artikel wil ik daaraan gaarne voldoen.

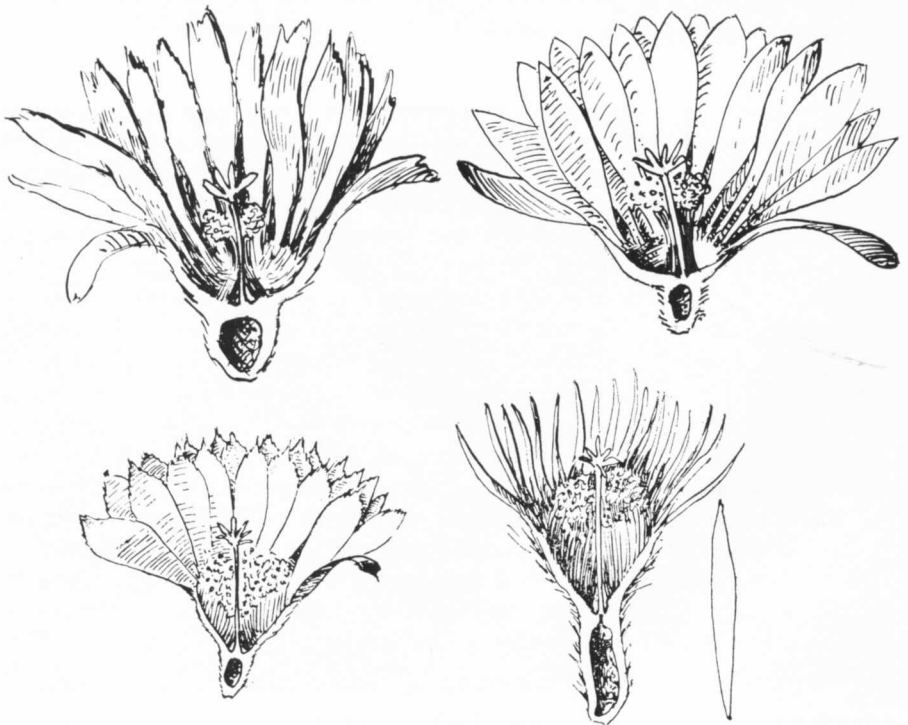
De verschillen in bloemvorm blijken niet alleen uit de hoofdvorm, doch ook uit de inplanting van de meeldraden, hun veel geringer aantal en de plaatsing direct om de stamper die zij geheel omhullen. De bloembodem is schotelvormig, terwijl deze bij de trechtersvormige buisvormig is. Voorts heeft de klokvormige groep minder en bredere bloembladen dan de trechtersvormige. Verder is het vruchtbeginsel korter en ronder. Bij rijping van het zaad groeit dit uit, blaast zich als het ware op, waardoor de rijpe zaaddoos veel overeenkomst heeft met sommige soorten uit de trechtersvormige groep.

Ondanks deze buitengewone belangrijke verschillen in bloemvorm hebben de auteurs nimmer getwijfeld deze groep afzonderlijk als geslacht te behandelen. Men heeft evenwel verwante soorten, waarvan de bloemen volledig overeenstemmen, in verschillende geslachten geplaatst. Dat dit gebeurde is onbegrijpelijk, indien men bedenkt dat de geslachtskenmerken het minst aan veranderingen onderhevig zijn. Zij zijn het meest constant en dus het betrouwbaarste onderdeel waarmee men de verwantschap tussen de soorten dient te bepalen. Het zijn vroeger vaak alleen de uiterlijke kenmerken geweest, waarnaar men indeelde en doordat bij *Notocactus* de soorten uiterlijk vaak weinig overeenkomst vertonen, heeft men ze in verschillende geslachten geplaatst. Bij *Euphorbia* heeft men een beter inzicht gehad; in dat geslacht vindt men bomen, kruiden (zelfs éénjarige), zuilvormige succulenten en zelfs bolvormige, maar men heeft nooit gearzeld al deze soorten wegens de opvallende, onderlinge gelijkenis van de bloemen in één geslacht onder te brengen. Bij cactussen is dit helaas wel geschied. De traditie blijkt hier zeer sterk geweest te zijn. Als men echter een bepaald geslacht en zijn verwanten gaat bewerken dan kunnen deze verouderde opvattingen remmend werken.

Toch zijn de motieven van de auteurs, die waarschijnlijk geen bloemen doorsneden, wel te begrijpen. Enige zeer opvallende overeenkomsten

in de bloemen zullen hieraan beslist hebben bijgedragen. Dit is allereerst de direct in het oog springende purperen kleur van de stempels en dan de in het algemeen bij *Notocactus* voorkomende gele bloemkleur. Bovendien bloeien de planten ongeveer in dezelfde periode van het jaar. Als hieraan toegevoegd wordt de in grove trekken genomen overeenkomsten in vrucht, zaden en habitus dan is het vasthouden aan de traditie te verklaren. Het vormt voor mij echter een belemmering bij het verder bestuderen van het geslacht *Notocactus*, waarvan de laatste tijd importen zijn ingevoerd met eigenschappen die habitueel tot geen van de heden geëerbiedigde indelingen behoren. Wij zullen onze inzichten dienen te verruimen om deze en mogelijk nog te volgen planten te kunnen opvangen.

Teneinde een goed inzicht te verkrijgen in verschillen en overeenkomsten bedien ik mij wederom van de tabel die ik bij vorige gelegenheden ook gebruikte. Ik wil hierbij opmerken dat het hier om de algemene verschillen gaat tussen de klokvormige en trechtvormige groepen. De klokvormigen zijn echter allen verenigd in het ondergeslacht *Mammulosi* terwijl de trechtvormigen zich verdelen over een aantal ondergeslachten waarvan de naamsaanduidingen hier geen verdere betekenis hebben. Dat zou echter beslist wel het geval zijn als wij de trechtvormige groep behandelen.

kenmerken	groep met klokvormige bloemen (bovenste rij)	groep met trechtervormige bloemen (onderste rij)
bloemgrootte	steeds middelmatig groot	variabel van groot tot klein
vorm bloembladen	breed spatelvormig	spatelvormig
kleur bloembladen binnenzijde	glanzend licht citroengeel	glanzend geel
idem, buitenzijde	glanzend licht citroengeel, soms met rode middenstreep	glanzend geel, meestal met rode middenstreep
vorm bloembuis	schotelvormig	buisvormig
kleur bloembuis	citroengeel tot diepgeel	geel tot purper
bloembekleedsels	grijze of bruine wol, bruine borstels, groenachtige schubben, die naar boven rood verkleuren	idem
vruchtbeginsel	rond	gerekt
inplanting meeldraden	in bloembuis op gelijke hoogte van de stijl en deze geheel omhullend	in bloembuis boven de stijl en deze vrijlatend
nectarium	afwezig	aanwezig als een insnoering van de bloembuis juist boven de voet van de stijl
meeldraden	niet bewegelijk vastgehecht	soms bewegelijk vastgehecht
kleur helmraden	geel	geel tot purper
kleur helmknoppen	diep geel	diep geel
kleur stijl	licht geel	lichtgeel tot purper
aantal en kleur der stempels	± 11, purper	± 11, purper
bloeitijd	april-mei	april-mei
aantal bloemen	± 10, geen nabloei	± 10, soms nabloei

Onderschrift bij de voorplaat.

Even ten oosten van de stad Caetité in het zuiden van Bahia, in Brazilië, groeien op een berghelling, die grotendeels bedekt is met een vrij dikke laag kwartsgruis, dat sneeuw- of hagelachtig aandoet, de destijds door Werdermann gevonden en beschreven *Cephalocereus polyanthus* en *Melocactus macrodiscus*, die beide op de foto duidelijk zijn te zien.

Wij vonden deze planten op dezelfde plaats als Werdermann in 1932, vergezeld van doornachtige heesters, *Opuntia* en *Bromelia*.

Op de kleurige bloemen van de heesters vlogen ijverig prachtige kolibries.

Het is een waar plantenparadijsje, waar de genoemde cactussen geheel lokaal op deze merkwaardige kwartslaag voorkomen en waarbij men zich verbaast hoe groei daar mogelijk is.

Onze lezers schrijven . . .

De heer O. van Soldt, Middelburgstraat 35, Scheveningen, schrijft ons:

DE BEGINNER ZOEKT ZIJN WEG EN

. trapt wellicht met dit verhaal een open deur in. Als beginnend lid van Succulenta, word je prachtig opgevangen door de oudere leden. Zo heb ik dat bij andere hobby's nooit eerder ondervonden. Je viel dan als beginner veel in handen van hele of halve handelaren, die als je afgeroomd was, verder weinig belangstelling voor je toonden.

Maar ja, men kan niet met al zijn problemen (en dat zijn er nog al wat) bij de mentors aankomen, al ben je er steeds hartelijk welkom, zelfs met de voor hen meest eenvoudige vragen, maar waar je als beginner geen raad mee weet.

Het zelf vinden heeft toch ook zijn charme en ik worstelde al direct — vrijwel letterlijk — met de vele losse afleveringen van 10 jaargangen Succulenta, welke ik door de prettige hulp van onze secretaresse Mevr. Grullemans en de heer Bommeljé verkregen had.

Inbinden was de oplossing, doch wel een beetje duur en . . . je moet ze zo lang missen. Dus zocht ik een andere oplossing en meende die als volgt gevonden te hebben: Met doorzichtige stukjes plaklint (tape) van ongeveer 3 cm werd een januari- en februari-nummer op de rugzijde verbonden. Zo werd vervolgens no. 3-4-5-6 enz. allen aan het nummer van januari verbonden, doch zo dat de stukjes tape naast elkander kwamen.

Over de gehele rug met alle nummers kwam een stevig plakplastic van ongeveer 5 cm en mijn jaargangen waren wel niet vakkundig gebonden, doch opbergen, naslaan en volgorde van de maandnummers, voldeden voor mij aan alle te stellen wensen.

Het hele werkje vraagt per jaargang hooguit 15 minuten en de kosten bedragen ongeveer 25 cent. Zo, dat probleem heb ik zelf opgelost; er waren er nog een paar en als dit geen open deur intrappen was, dan mag ik daarover wellicht nog eens iets mededelen.

De heer H. H. L. Rakers, Wieringstraat 27, Zwaag, schrijft ons:

In *Succulenta* 1962, No. 5 staat een interessant artikel over het enten op *Pereskopsis*. Omdat (bij mij) zo menig zaailingetje voortijdig pleegt te sneuvelen, heb ik enkele *Pereskopsis*-onderstammetjes gekocht om het ook eens te proberen. Ik heb hiermee overigens nog maar weinig zien werken. Op de beschreven manier heb ik diverse zaailingen geënt, waarbij ik nog wil opmerken:

1. zaailingen van verscheidene soorten groeien lang niet alle even hard als fig. 28.
2. gezonde zaailingen van 4 tot 6 mm diameter maken de beste kans. Slappe exemplaren en kleinere dan ca. 3 mm diameter drogen of in of groeien niet, ondanks de plastic zak erover.
3. ook kleine scheuten kunnen aldus prima geënt worden, zoals die van *Lobivia*'s en het Negerhandje. Een zijstek van de *Gymnocalycium mihanovichii* 'Rubra' is aan het verdrogen. Ik wil ook nog proeven nemen met stukjes van cristaten of andere monstrueuze cactussen.

De verder beschreven ervaringen van de heer Ruysch kon ik volkomen bevestigen; 's zomers veel water (bijna dagelijks) en 's winters houden op ca. 15° C. en iets vochtig. Met leden die zich ook hiermee bezig houden, wil ik eventueel gaarne in contact komen. Voor toch wel gemakkelijk groeiende soorten heeft deze methode m.i. niet veel zin, maar des te meer voor de iets tot zeer lastige soorten. O.a. doen diverse *Copiapoa*'s het prima, zoals *C. hypogaea*; zij vertonen mooie bedorning en huidkleur.

Voorzitter: A. F. H. BUINING, Burg. de Beaufortweg 10, Hamersveld (U.), Telefoon 03496—226.
Secretaresse: Mevrouw J. GRULLEMANS VAN BERGHEM, Heereweg 19, Lisse, Telefoon 02530—3439.
2e Secretaresse en ledenadministratie: Mevrouw E. A. M. VERDUIN-DE BRUIN, Koningsweg 2, Beekbergen, Telefoon 05766—1840.
Penningmeester: H. G. HELLENDOORN, Doornstraat 172 a, Scheveningen, Postrekening 68 05 96 of rekening 325, Raiffeisenbank, Keizerstraat 122, Scheveningen.

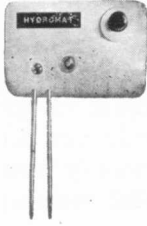
Redactiecommissie: C. BOMMELJE, D. J. VAN VLIET en H. v. d. VELDE.
Redacteur: Dr. B. K. BOOM, I.T.V., Postbus 16, Wageningen, Telefoon 08370—3141; thuis telefoon 2146.

Bibliotheecresse: Mevrouw H. VRIESENDORP VAN AALDEREN, Ligusterweg 2, Oostvoorne.

Boekenlijst op aanvraag verkrijgbaar tegen 50 cent aan postzegels.

Het lidmaatschap kost voor de leden in Nederland en België f 10,— en voor leden in het buitenland f 15,— per jaar met gratis maandblad „*Succulenta*”.

Kopij moet uiterlijk de 18de van de maand in het bezit van de redacteur zijn.

Een hygrometer voor bloemenliefhebber en vakman

De HYDROMAT is een elektronische hygrometer, die de vochtigheid van de potgrond of plantstof aanwijst.

Om de vochtigheid te meten worden de elektroden in de potgrond gestoken en het instrument wordt door druk op de knop in werking gesteld. Aan de helderheidsgraad van de lamp kan de vochtigheid worden vastgesteld. Men weet dus nauwkeurig, wanneer de plant gegoten moet worden, wat belangrijk is voor zeer gevoelige planten als orchideeën en cactussen.

De HYDROMAT kan voor elke vochtigheidsmeting worden gebruikt.

Prijs voor Nederland f 15,— + f 1,35 porto. Bestelnummer W 44.

H. E. Born, Postfach 1207, D-5810 WITTEN, Deutschland.

D. BOUWMAN	
IMPORT	— EXPORT
Grote sortering Cactussen en prima Vetplanten	
DIJKWEG 56 b	— NAALDWIJK
Telefoon 01740—5168.	

CACTUSKWEKERIJ	
Fa. Gebroeders van Straalen	
Daalseweg 140	— Utrecht
Tel. 030—41578	— Zondags gesloten
Een goed adres óók voor verzamelaars.	

Wat betekent die naam

door L. C. K O R E V A A R

132 pag. met plm. 4000 verklaringen van de botanische namen van succulenten

Het boek wordt U toegezonden na ontvangst van f 3,50 per postwissel of storting op postrekening 55 12 20 t.n.v. Mevr. J. Grullemans van Berghem, Heereweg 19, Lisse.

CACTUSKWEKERIJ A. N. BULTHUIS & Co. C.V.

PROVINCIALEWEG OOST 8 — GOTHEN (U.) — TELEFOON 03436 - 267

Uitgebreid sortiment vetplanten en cactussen, speciaal MAMMILLARIA'S
SORTIMENTSLIJST OP AANVRAGE.

CACTUSSEN VETPLANTEN H. van DONKELAAR

CACTUSKWEKERIJ — WERKENDAM — TELEFOON 01835 - 430

Regelmatig nieuwe importen uit Zuid-Afrika — Zaadlijst verkrijgbaar

Sortimentslijst op aanvraag

De gehele week, ook zaterdags, voor liefhebbers geopend — Zondags gesloten.